

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัย
จากผ้าทอवानางช้างให้สีจากฟังไจ
ชุมชนบ้านหนองนางดอน จังหวัดนครพนม

The Development of Contemporary Apparel Products
from Elephant Tusk (*Sansevieria Intermedia* N.E.Br.)
Fabric with Fungal Dyes in
Ban Nong Nang Don, Nakhon Phanom Province

วรฐ ทรัพย์ศรีสัญชัย¹

Warot Subrsisunjai

E-mail: warotswu@gmail.com

Received: February 20, 2023

Revised: November 21, 2023

Accepted: November 22, 2023

¹อาจารย์ประจำภาควิชาแฟชั่น สิ่งทอ และเครื่องตกแต่ง วิทยาลัยอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Instructor of Fashion Textile and Accessories Department, College of Creative Industry, Srinakharinwirot University

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยจากผ้าทอว่านงาช้าง ให้สีจากฟางใจ ชุมชนบ้านหนองนางด่อน จังหวัดนครพนม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ออกแบบ ลวดลายผ้าทอจากเส้นใยว่านงาช้างให้สีจากฟางใจจาก อัตลักษณ์ท้องถิ่น 2) วิเคราะห์วิธีการ เพิ่มมูลค่าของผ้าทอว่านงาช้าง โดยการแปรรูปสู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัย 3) เสนอ แนวทางการเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน สร้างงาน สร้างโอกาส เสริมสร้างรายได้ให้ชุมชน วิจัยดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 5 ระยะ 1) ศึกษาข้อมูลบริบทของชุมชน และทำการวิเคราะห์ข้อมูล 2) การออกแบบลวดลายผ้าอัตลักษณ์พื้นถิ่น 3) หาแนวทางในการ สร้างมูลค่าเพิ่มโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ผ้าไทยในท้องตลาด 4) การผลิต ต้นแบบผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยโดยจัดทำและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์พัฒนา สร้างสรรค์คอลเลคชั่นเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายสำหรับบุรุษและสตรี 5) การวิเคราะห์ข้อมูล วิธีการเพิ่มมูลค่าของผ้าทอว่านงาช้าง ผลการวิจัยพบว่า 1) การออกแบบผ้าทอว่านงาช้างควร มีองค์ประกอบหลากหลาย เนื่องจากผ้าทอมือในลักษณะเดียวกันจะมีความคล้ายคลึงกันใน ท้องตลาดทำให้ลอกเลียนแบบได้ง่าย ฉะนั้นการออกแบบผ้าทออัตลักษณ์บ้านหนองนางด่อน จึงมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ 1.1) ชุดลวดลาย จากการออกแบบลวดลายผ้าจาก สิ่งแวดล้อม เรื่องเล่า และประเพณีชุมชนบ้านหนองนางด่อน ได้รูปแบบแม่ลายมัดหมี่จาก เอกลักษณ์ของชุมชน 3 ลายคือ 1.1.1) ลายลูกยางนา 1.1.2) ลายตัวต่อ 1.1.3) ลาย ปลาไหลเผือก นำมาใช้ประกอบกันด้วยเทคนิคมัดหมี่และการทอแบบหมี่ชั้น 1.2) องค์ประกอบเส้นใย การใช้เส้นด้ายฝ้ายผสมเส้นใยว่านงาช้าง ทอด้วยเทคนิคการสอดเส้นพุ่ง พิเศษเป็นจังหวะ เพื่อให้เกิดพื้นผิวสัมผัสเส้นนูนบนผืนผ้า 1.3) ชุดสีย้อม จากการย้อมด้วย สีธรรมชาติจากวัสดุที่หาได้ในชุมชนและสีย้อมที่ได้จากการสังเคราะห์ฟางใจ 3 สี คือ สีเหลือง สีเทาน้ำตาล และสีชมพู จากองค์ประกอบเหล่านี้ สามารถสร้างสรรค์ผืนผ้าที่สร้างเอกลักษณ์ ของชุมชนได้อย่างชัดเจน ผลงานลอกเลียนแบบได้ยาก 2) วิธีการเพิ่มมูลค่าของผ้าทอ ว่านงาช้างประกอบด้วย 4 วิธีได้แก่ 2.1) ลวดลายและเทคนิคโครงสร้างการทอ 2.2) สีและ เทคนิคการย้อม 2.3) เส้นใยวัสดุทอ 2.4) การแปรรูปผลิตภัณฑ์ โดยการทดลองผลิตเครื่อง แต่งกายร่วมสมัยจำนวน 1 คอลเลคชั่นประกอบด้วยเครื่องแต่งกายและเครื่องตกแต่งสำหรับ บุรุษและสตรี จำนวน 20 ชิ้นงาน สำหรับกลุ่มเป้าหมายผู้บริโภควัยทำงาน 3) แนวทางการเพิ่ม

ขีดความสามารถของชุมชนได้แก่ 3.1) การพึ่งพาตนเองจากการใช้วัตถุดิบและภูมิปัญญาจากสิ่งแวดล้อมในชุมชนผสมนวัตกรรมการสิ่งทอ 3.2) การแปรรูปผลิตภัณฑ์สินค้ากลุ่มแฟชั่น 3.3) การผลิตควรทำเป็นคอลเลคชั่น 3.4) การออกแบบผลิตภัณฑ์ควรทำตามความนิยมของกลุ่มเป้าหมายผู้บริโภควัยทำงาน (Gen Y)

คำสำคัญ: ผ้าทอมือ เครื่องแต่งกาย วานงาช้าง ย้อมสีพึงใจ มัดหมี่

Abstract

The research titled “The development of contemporary apparel products from elephant tusk (*Sansevieria intermedia* N.E.Br.) fabric with fungal dyes in Ban Nong Nang Don, Nakhon Phanom Province” aims to 1) develop unique fabric patterns that reflect local identity, 2) analyze how to add value to the fabric by turning it into a contemporary apparel, and 3) propose ways to increase the community's self-reliance capacity, create job opportunities and generate income for the local community. The research method is divided into 5 phases: 1) study community context information and analyze the data, 2) design local identity patterns, 3) find ways to create added value by analyzing and comparing with products on the market, 4) produce prototypes of contemporary clothing products by creating and developing product styles, developing collections of clothing for men and women, and 5) analyze the data on the methods for increasing the woven fabric. The results of the research reveal the following: 1. The design of elephant tusk woven fabric should have a variety of elements because there are other similar handwoven fabrics in the market, making them easy to imitate. Therefore, the design of Ban Nong Nang Don's unique woven fabric has three components: 1.1) a set of patterns from the design of the fabric pattern based on the environment, stories and traditions of Ban Nong Nang Don community. There are 3 Mudmee patterns obtained from the identity of the community: 1.1.1) Luk Yang Na pattern, 1.1.2) Wasp pattern,

1.1.3) White eel pattern. These patterns are combined with Mudmee patterns and weaving techniques; 1.2) Fiber composition comprises cotton yarn mixed with elephant tusks fibers woven with a technique of intermittently inserting special weft threads to create a texture on the fabric; 1.3) Dye set is from dyeing with natural dyes from materials found in the village and dyes obtained from fungal using 3 colors: yellow, gray-brown, and pink, creating an identity of the community. 2) There are 4 methods for increasing the value of elephant tusk woven fabric: 2.1) Patterns and weaving structure techniques, 2.2) Colors and dyeing techniques, 2.3) Woven material fibers, and 2.4) Product processing by trial production of a contemporary clothing collection, consisting of 20 pieces of clothing and accessories for men and women in the target group of working-age consumers. 3) The guidelines for increasing community capacity include 3.1) The production process should be self-reliant using raw materials and wisdom from the environment in the community mixed with textile innovations, 3.2) The products should cater to current fashion, 3.3) The production should be made into collections, and 3.4) The product design should follow the popularity of the target group of working age consumers (Gen Y).

Keywords: Hand woven fabric, apparel, Wan Nga Chang, Fungal dye, Ikat

บทนำ

ชุมชนบ้านหนองนางด่อนตั้งอยู่ห่างไกลจากตัวเมืองจังหวัดนครพนม เดิมเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำขังตลอดทั้งปี เป็นป่ารกมีสัตว์น้ำชุกชุม พบเจอสัตว์ประเภทที่มีผิวสีเผือกภาษาอีสานชาวบ้านเรียกว่าผิวสีด่อน จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านหนองอีด่อน เมื่อมีชาวบ้านอพยพเข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้นจึงได้จัดตั้งเป็นหมู่บ้าน สร้างถนน สร้างโรงเรียน และสร้างวัดขึ้น ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นบ้านหนองนางด่อน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักทำนามีรายได้น้อยและมีการรวมตัวเป็นกลุ่มทอผ้าบ้านหนองนางด่อน ทอผ้าพื้นเมืองขายให้กับผู้ที่สนใจเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว โดยในปี พ.ศ. 2559 มีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้า

บ้านหนองนางตอน ตั้งอยู่ที่ 188 หมู่ 2 อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย สมาชิกจำนวน 25 คน (WangYang Subdistrict Administrative Organization, n.d.) ปัญหา และความต้องการของชุมชนที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนจากการลงพื้นที่ N. Phradecha (personal communication, October 8, 2021) พบว่า 1) คุณภาพของผลิตภัณฑ์สิ่งทอ ชุมชนไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากใช้กระบวนการผลิตเทคนิคการย้อมสี อุปกรณ์และเครื่องมือตาม ภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมา 2) ผลผลิตผ้าทอมีลวดลายที่ไม่แตกต่างจากผ้าทอของชุมชนอื่นใน ท้องถิ่นเดียวกันและผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายที่ตัดเย็บจากผ้าทอขาดความน่าสนใจ 3) กลุ่มมี ความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างจากพื้นที่ใกล้เคียงกัน ที่ส่วนใหญ่เป็นผ้าไหมและผ้า ผ้าย้อมสีคราม ครั่ง หรือสีจากพืชในแถบที่อยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4) มีความ ต้องการที่จะนำนางาซางที่พบในชุมชนที่ทุกครัวเรือนปลูกและขยายพันธุ์ไว้ตามคันนา มา พัฒนาเป็นผ้าทอ 5) มีความต้องการที่จะพัฒนาสีย้อมผ้าให้มีความแตกต่างจากเดิม 6) มีความ ต้องการใช้วัตถุดิบที่ชุมชนมีอยู่และใช้กระบวนการผลิตที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้เอง

การพัฒนาลวดลายผ้าจากอัตลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม เพื่อสร้างความแตกต่างจากชุมชนอื่น โดยอัตลักษณ์ในภาพรวมของกลุ่มชุมชนแถบลุ่มแม่น้ำ โขงที่นิยมนั้น โดยมากประกอบด้วยเรื่องราวความเชื่อทางศาสนา หรือความเชื่อเกี่ยวกับ พญานาค ลักษณะความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณที่มีอยู่ตามธรรมชาติ สายพันธุ์ของสัตว์ ต่าง ๆ หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น หูกทอผ้า เป็นต้น อีกทั้งการผูกเรื่องราวการใช้ ชีวิตหรือวัฒนธรรมประเพณีให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่นั้น เช่น เรื่องบั้งไฟพญานาค หรืองานบุญต่าง ๆ ก็สามารถสร้างรูปแบบเฉพาะให้เกิดรูปแบบลวดลายที่แตกต่างกันออกไป โดยจะมีเกณฑ์ในการเลือกลวดลายที่จำเป็นต้องคำนึงถึงคือเรื่องความยากง่ายในการ สร้างสรรค์ลวดลายนั้น ๆ เนื่องจากการบรรจุลวดลายจะมีลักษณะโครงสร้าง 2 มิติ จากองค์ประกอบตามทฤษฎีเรขาคณิต เพื่อให้ชุมชนสามารถนำรูปแบบไปผลิตได้จริงด้วย เทคนิคภูมิปัญญาดั้งเดิม เช่น การย้อม มัดหมี่ ชิด หรือการยกตะกอล (Boonla, 2010) โดยจะ คำนึงถึงความร่วมสมัยเพื่อให้สามารถตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมายผู้บริโภควัยทำงาน อีกทั้ง เพื่อเป็นการเผยแพร่เรื่องราวทางวัฒนธรรมและความงามในงานหัตถกรรมของชุมชนให้เป็นที่ รู้จัก อีกทั้งเป็นการนำประโยชน์จากเส้นใยนางาซางอันเป็นพืชที่มีความเชื่อว่าเป็นว่านมงคล

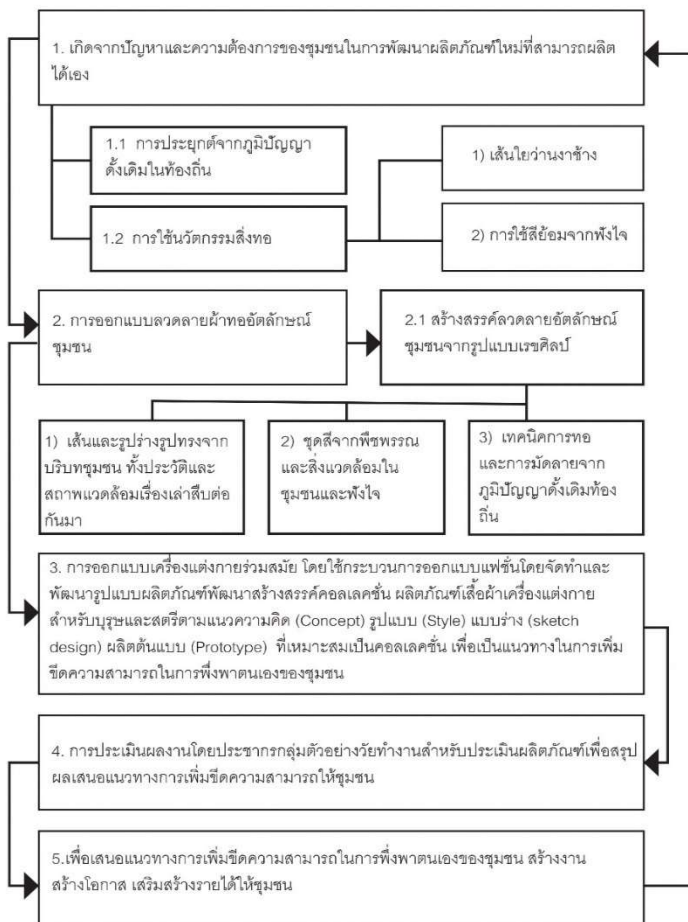
มาเป็นองค์ประกอบ ในการออกแบบผลงานร่วมกับการย้อมสีจากพืชจะทำให้เกิดชุดสีบนผืนผ้าเพื่อสร้างอัตลักษณ์ใหม่ สร้างความแตกต่างที่ไม่มีใครลอกเลียนแบบได้

เหตุผลที่เลือกกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยมาทำการวิจัยเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์แรกนั้น เนื่องจากเป็นหนึ่งในโจทย์จากทางชุมชนบ้านหนองนางด่อน โดยทางชุมชนมีการผลิตเครื่องแต่งกายอยู่แล้ว ชุมชนมีความรู้และเครื่องมือพื้นฐานในการตัดเย็บอยู่เป็นทุนเดิม โดยมีความต้องการต่อยอดธุรกิจและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้เป็นที่น่าสนใจและเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น จากปัญหาที่พบรูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายที่ชุมชนผลิตมีรูปแบบที่ซ้ำกับชุมชนอื่น ๆ เนื้อผ้าที่ใช้เป็นผ้าฝ้ายทอหลายพื้นฐานผลิตภัณฑ์ต่อหน่วยจึงขายได้ราคาไม่สูง อีกทั้งชุมชนมีความต้องการความช่วยเหลือในการออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นอย่างมาก การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยจึงเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทางทีมวิจัยเห็นสมควรที่จะต้องทำเป็นอันดับแรกเพื่อเป็นการส่งเสริมการสร้างฐานการผลิตในชุมชนให้แข็งแกร่งก่อนที่จะต่อยอดไปสู่ผลิตภัณฑ์รูปแบบอื่นต่อไปในอนาคต ปัจจุบันการขายผลิตภัณฑ์แปรรูปในกลุ่มผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าสำเร็จรูปได้รับความนิยมมากกว่าการขายผ้าผืนเพื่อไปออกแบบตัดเย็บเอง เนื่องจากรูปแบบการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบันที่ต้องการความสะดวกรวดเร็ว อีกทั้งการซื้อผ้าเพื่อไปตัดใช้เองมีต้นทุนค่าแรงที่สูงกว่ามาก ทำให้การขายผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าสำเร็จรูปสร้างรายได้สูงกว่าการขายผ้าผืน อีกทั้งในปัจจุบันมีช่องทางในการเสนอขายสินค้ามากมาย ตัวอย่างเช่น การขายช่องทางออนไลน์ที่ทางกลุ่มสามารถสร้างหน้าร้านทางออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ค (Facebook) ได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ทางทีมวิจัยจึงมุ่งเน้นที่จะช่วยเหลือชุมชน ในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนโดยการขยายผลจากรากฐานเดิมของชุมชนเพื่อพัฒนาสู่ SME ในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อออกแบบลวดลายผ้าทอจากเส้นใยว่านงาช้างให้สีจากพืชจากอัตลักษณ์ท้องถิ่น
2. เพื่อวิเคราะห์วิธีการเพิ่มมูลค่าของผ้าทอว่านงาช้าง โดยการแปรรูปสู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัย
3. เพื่อเสนอแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน สร้างงานสร้างโอกาส เสริมสร้างรายได้ให้ชุมชน

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

Figure 1. Conceptual Framework

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลบริบทของชุมชนและทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มี 3 ขั้นตอน

ดังนี้

1. ศึกษาบริบทชุมชนทั้งประวัติศาสตร์ สภาพแวดล้อม และเรื่องเล่าสืบต่อกันมา

2. สร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสังเกต

3. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อหาอัตลักษณ์สำหรับใช้ในการออกแบบลวดลายผ้าจากรูปแบบเรขศิลป์ โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1) เส้นและรูปร่างรูปทรง 2) ชุดสี

ระยะที่ 2 การออกแบบลวดลายผ้าอัตลักษณ์พื้นถิ่นมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาคุณลักษณะของเส้นใยว่านางาช้างและสีย้อมจากพืชใจรวมถึงสีย้อมธรรมชาติในชุมชน

2. ทำการออกแบบผลงานจากกระบวนการทางการออกแบบเรขศิลป์โดยนำอัตลักษณ์ที่ได้เข้าสู่กระบวนการกำหนดสีและรูปทรงในการออกแบบลวดลายผ้า

3. คัดเลือกประเมินผลลวดลายจากการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) โดยผู้เชี่ยวชาญและตัวแทนกลุ่ม

4. สรุปลวดลายผ้าและชุดสี เพื่อนำไปทดลองทอผืนผ้าต้นแบบ

ระยะที่ 3 หาแนวทางในการสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ผ้าไทยในท้องตลาด (Competitor analysis) ทำการออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์โดยมีผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์จำนวน 3 ท่าน

ระยะที่ 4 การผลิตต้นแบบผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยโดยจัดทำและพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์พัฒนาสร้างสรรค์คอลเลกชั่น ผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายสำหรับบุรุษและสตรีตามแนวความคิด (Concept) รูปแบบ (Style) แบบร่าง (Sketch Design) ผลิตต้นแบบ (Prototype) ที่เหมาะสมเป็นคอลเลกชั่น (Subsrisunjai, 2015)

ระยะที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการเพิ่มมูลค่าของผ้าทอว่านางาช้าง โดยการแปรรูปสู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัย เพื่อสรุปหาแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้กำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่างเป็น 3 กลุ่มได้แก่

กลุ่มที่ 1 กลุ่มทดลอง วิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองนางด่อน จังหวัดนครพนม จำนวน 25 คน

โดยมีเกณฑ์การเลือก 1) เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองนางด่อน 2) มีประสบการณ์การทอผ้าไม่ต่ำกว่า 5 ปี

กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ท่าน โดยมีเกณฑ์การเลือกจากประสบการณ์ในการออกแบบแพชั่น และสิ่งทอ ไม่ต่ำกว่า 10 ปี

กลุ่มที่ 3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างวัยทำงานสำหรับประเมินผลิตภัณฑ์ จำนวน 100 คน จากการสุ่ม จากผู้เข้าร่วมชมนิทรรศการเผยแพร่ผลงาน โดยมีเกณฑ์การเลือกในกรอบอายุ เป็นผู้ที่เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2523 – 2540 (Gen Y)

ผลการวิจัยเชิงสังเคราะห์

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อออกแบบลวดลายผ้าทอจากเส้นใยवानงาช้างให้สีจากพึงใจจากอัตลักษณ์ท้องถิ่น

ผลการวิจัยได้ออกแบบผ้าทอจากเส้นใยवानงาช้างให้สีจากพึงใจอัตลักษณ์บ้านหนองนางด่อนเพื่อให้ได้รูปแบบผืนผ้า สีสันทัน และลวดลายที่มีความแตกต่างจากผ้าทอมือจากชุมชนอื่น ๆ เพื่อสร้างจุดแข็งทั้งด้านการผลิตเส้นใย สีย้อม และลวดลาย ทำให้ได้ผืนผ้าที่ยากแก่การลอกเลียนแบบจากแหล่งผลิตอื่น ๆ อีกทั้งลวดลายจากแม่ลายมัดหมี่ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำมาผสมผสานพัฒนาให้เกิดรูปแบบลวดลายผ้าใหม่ ๆ ได้หลากหลาย โดยแสดงอัตลักษณ์ของชุมชน สามารถผลิตซ้ำเพื่อจำหน่ายโดยไม่ยุ่งยาก เหมาะสำหรับนำไปต่อยอดสู่ผลิตภัณฑ์ชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ

ผลการวิจัยผ้าทอจากเส้นใยवानงาช้าง ให้สีจากพึงใจจากอัตลักษณ์บ้านหนองนางด่อนจึงมีองค์ประกอบ 3 ส่วนได้แก่

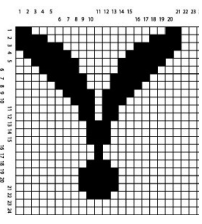
1.1) ชุดลวดลาย จากการศึกษาอาณาเขตพื้นที่ ชื่อเรียกขน เรื่องเล่า รวมถึงวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนบ้านหนองนางด่อนถึงเรื่องราวที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมประเพณีพื้นถิ่นที่สามารถใช้เป็นข้อมูลปฐมภูมิในการสร้างแนวคิด (Concept) ในการออกแบบลวดลาย สรุปลงในรูปแบบแม่ลายมัดหมี่จากเอกลักษณ์ของชุมชน 3 ลายดังนี้

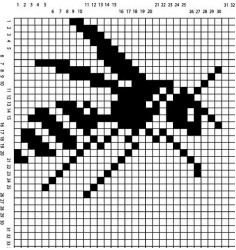
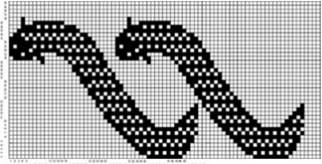
1.1.1) ลายลูกยวงนา จากแถบที่อยู่ชุมชนเดิมเป็นที่ตั้งแห่งวังยางหรือแหล่งที่มีต้นยางจำนวนมากกระทั่งเป็นชื่อตำบลวังยาง ใช้ลูกยวงนาเป็นสัญลักษณ์

1.1.2) ลายตัวต่อ จากประเพณีการเลี้ยงต่อหัวเสื่อซึ่งมีในแถบชุมชนนี้เท่านั้น โดยให้รูปตัวต่อเป็นสัญลักษณ์ ประเพณีเลี้ยงต่อเป็นภูมิปัญญาวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้าน ปัจจุบันมีเพียง 2 อำเภอที่ยังมีประเพณีนี้อยู่ คืออำเภอวังยางและอำเภอบางเหือง ที่เลี้ยงต่อหัวเสื่อมายาวนานแต่อดีต เริ่มจากการล่าเพื่อเป็นอาหารในครัวเรือนจนพัฒนามาเลี้ยงเพื่อการค้า ชาวบ้านจะเริ่มล่าต่อหัวเสื่อในช่วงเดือนพฤษภาคม-ธันวาคม วิธีการหารังต่อของชาวบ้านจะออกไปหารังต่อในขณะที่ต่อบินออกมาหาอาหารโดยนำเหยื่อมาล่อให้ตัวต่อตามมาเป็นฝูงเพื่อขนอาหารกลับรัง ชาวบ้านก็จะอาศัยติดตามตัวต่อไปยังรังของมัน เพื่อจะทำการเก็บรังในช่วงตอนกลางคืนแล้วนำรังต่อกลับไปเลี้ยงไว้ตามไร่นาใช้เวลาประมาณ 2-3 เดือน พอรังต่อโตได้ก็ก็จะนำตัวอ่อนของตัวต่อไปประกอบอาหาร ปัจจุบันประเพณีเลี้ยงต่อได้กลายมาเป็นอาชีพหนึ่งโดยการเลี้ยงเพื่อขาย ตัวต่อมีราคาซื้อขายกิโลกรัมละ 1,000 บาท

1.1.3) ลายปลาไหลเผือก จากชื่อบ้านหนองนางด่อน เดิมแผลงมาจากบ้านหนองอีด่อน หมายถึงหนองน้ำที่มีสัตว์ผิวเผือก เช่น ปลาไหลเผือกใช้รูปปลาไหลสัญลักษณ์ โดยนำไปทำการออกแบบลวดลายด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Chimpanao, 2008) ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปรูปการสร้างแม่ลายสำหรับมัดหมี่

ลำดับที่	ลาย	แม่ลาย
1.	 ลูกยางนา	

ลำดับที่	ลาย	แม่ลาย
2.	 ตัวต่อ	
3.	 ปลาไหล	

Note. Summary of the creation of the patterns for Mudmee

การประยุกต์ใช้แม่ลายเหล่านี้สามารถที่จะนำมาต่อซ้ำกันหรือสลับชั้นกันเพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดแพทเทิร์นลวดลายผ้าที่หลากหลายไม่มีขีดจำกัดแต่ยังคงแสดงอัตลักษณ์ของชุมชนไว้ ผลงานที่ได้จึงสร้างความแตกต่างจากแหล่งผลิตอื่น ๆ อย่างชัดเจน อีกทั้งไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ง่าย ตอบโจทย์ทั้งคุณค่าของผ้าทอมือและเรื่องราวที่แฝงอยู่เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยการใช้เรื่องเล่า (Story) จากลวดลายสู่ผืนผ้า โดยนำแม่ลายที่ได้จากตารางที่ 1 ประกอบด้วยลายที่ 1) ลายลูกยางนามาจากชื่ออำเภอวังยาง โดยในแถบที่อยู่ชุมชนเดิมเป็นที่ตั้งแห่งวังยางหรือแหล่งที่มีต้นยางจำนวนมาก มีลูกยางนาเป็นสัญลักษณ์ ลายที่ 2) ลายตัวต่อมาจากประเพณีเลี้ยงต่อซึ่งมีในชุมชนแถบนี้เท่านั้นโดยใช้รูปตัวต่อเป็นสัญลักษณ์ ลายที่ 3) ลายปลาไหลเผือกมาจากชื่อบ้านหนองนางด่อน ซึ่งเดิมแปลงมาจากบ้านหนองอีด่อน หมายถึงหนองน้ำที่มีสัตว์ผิวเผือกจำพวกปลาไหลอาศัยอยู่ ใช้ภาพปลาไหลเผือกเป็นสัญลักษณ์ โดยนำลวดลายมาทดลองมัดหมี่ โดยการวางขั้ลายแต่ละชุด ตามตารางที่ 2 เพื่อให้เกิดความง่ายในการมัดหมี่และการนำไปทอเป็นผืนผ้าต่อไป

ตารางที่ 2 แสดงตัวอย่างการทดลองลวดลายมัดหมี่

ลำดับที่	การมัดลายมัดหมี่
1.	 ลายลูกยางนา
2.	 ลายตัวต่อ
3.	 ลายปลาไหลเผือก

Note. examples of experiments with a Mudmee pattern

จากตารางที่ 2 ตัวอย่างการทดลองการสร้างสรรค์ลวดลายมัดหมี่อัตลักษณ์ชุมชนบ้านหนองนางด่อน เมื่อทางชุมชนสามารถฝึกฝนการมัดลวดลายจนชำนาญจะเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน ดังนี้

1. การมัดลวดลายผลิตซ้ำได้โดยการมัดลายแยกแต่ละหัว สามารถนำไปทอสลับกับเส้นด้ายสีพื้นในลักษณะหมี่ชั้นเพื่อลดต้นทุนค่าแรงและใช้เวลาในการผลิตน้อยลง

2. การซ้ำลดลายเดิมในแนวทำให้ทำงานง่ายขึ้นเกิดข้อผิดพลาดน้อยลง ส่งต่อเทคนิคและแบ่งงานในกลุ่มได้

3. รูปแบบลดลายไม่ซ้ำชุมชนอื่น ไม่ต้องลดราคาตามตลาด สร้างสรรค์ผ้าผืนได้หลากหลายรูปแบบสามารถตั้งราคาสูงขึ้นได้

4. การสื่อสารผ่านเรื่องเล่าจากลดลายสร้างความจดจำ จะนำไปสู่ผลิตภัณฑ์อัตลักษณ์ชุมชนที่ชัดเจนเป็นที่ต้องการของตลาด

5. มูลค่าเพิ่มจากการออกแบบลดลายผ้าทอจากเส้นใยवानาช้างให้สีจากฟ้งใจจากอัตลักษณ์ท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) การเพิ่มคุณสมบัติเด่นให้ผลิตภัณฑ์ ด้วยการผสมนวัตกรรมสิ่งทอ 1.1) เส้นใยवानาช้าง 1.2) สีย้อมจากฟ้งใจ ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ 2) สร้างความแตกต่าง (Differentiation) ด้วยลดลายที่ยังไม่ปรากฏในท้องตลาด สามารถตั้งราคาขายได้สูงกว่า 3) การออกแบบลดลายและสีย้อมเหมาะสำหรับกลุ่มเป้าหมายสามารถใช้งานได้จริง

1.2) องค์ประกอบเส้นใย การใช้เส้นด้ายฝ้ายผสมเส้นใยवानาช้างสำหรับทอด้วยเทคนิคการสอดเส้นฟ้งพิเศษคุณสมบัติที่ได้จากผ้าทอผสมเส้นใยवानาช้างช่วยให้ผ้าทอมีโครงสร้างหนาฟู เหมาะที่จะนำไปทำเครื่องแต่งกายทั้งชิ้นบน (Top weight fabric) และชิ้นล่าง (Bottom weight fabric) อีกทั้งเหมาะสำหรับเสื้อตัวนอก (Outerwear) ซึ่งมีความแตกต่างจากผ้าทอมือปกติที่มีคุณสมบัติเหมาะสำหรับชิ้นบนเท่านั้น ทั้งสามารถนำไปใช้ตัดเย็บได้โดยไม่ต้องรีดผ้ากาวเนื่องจากเนื้อผ้ามีความหนาและสปริงตัวได้ดีไม่ยับง่าย

ภาพที่ 2 เส้นใยवानาช้าง

Figure 2. elephant tusk (*Sansevieria intermedia* N.E.Br.) fiber

1.3) ชุตสีย้อม จากการย้อมด้วยสีธรรมชาติจากวัสดุที่หาได้ในชุมชนและสีย้อมที่ได้จากการสังเคราะห์พ้งใจ โดยชุตสีย้อมประกอบด้วยสี 2 ส่วน ได้แก่

1.3.1) สีย้อมธรรมชาติจากวัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่น เช่นเปลือกไม้ รวมถึงโคลนให้สีโทนน้ำตาล

ภาพที่ 3 การย้อมสีจากโคลนธรรมชาติ

Figure 3. Dyeing from natural mud

1.3.2) สีย้อมจากพ้งใจสามารถผลิตได้ 2 กระบวนการคือ 1) จากการสกัดสีจากเห็ดราที่ชาวบ้านหาได้จากสภาพแวดล้อมโดยรอบชุมชนที่มีความชื้นแฉะ 2) การเลี้ยงราเพื่อเพิ่มจำนวนด้วยการหมัก จากนั้นนำเห็ดราที่ได้มาต้มเพื่อสกัดสีสีย้อมเส้นด้ายต่อไป จากการทดลองสามารถผลิตสีย้อมออกมาได้ 3 เฉดสีประกอบด้วย สีเทา-เขียว สีชมพู และ สีเหลืองนำไปย้อมเส้นด้ายเพื่อนำไปทอร่วมกับเส้นด้ายสีย้อมจากวัสดุธรรมชาติอื่น ๆ ของชุมชน เมื่อใช้สีทั้ง 2 กลุ่มย้อมเส้นด้ายมาทอร่วมกันสามารถสร้างความหลากหลายของชุดสี และผสมกันได้อย่างกลมกลืนโดยเฉดสีที่ได้จัดอยู่ในกลุ่มสีเอิร์ทโทนให้ความรู้สึกความเป็นธรรมชาติ โดยข้อดีของการย้อมด้วยพ้งใจคือสามารถทำได้ตลอดปี แม้ในช่วงฤดูแล้งซึ่งไม่สามารถหาเห็ดราในสภาพแวดล้อมได้ ยังสามารถใช้การหมักด้วยเชื้อราเพื่อเพิ่มผลผลิตสีได้เรื่อย ๆ

ภาพที่ 4 สีย้อมจากฟังไจ

Figure 4. Fungal dye

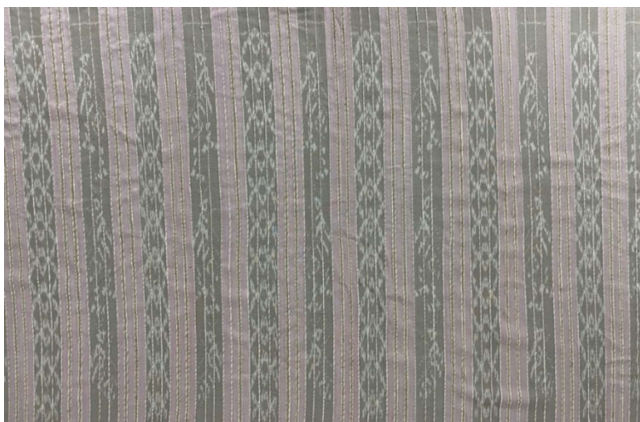
ผลผลิตผ้าทอจากเส้นใยว่านงาช้างให้สีจากฟังไจจากอัตลักษณ์ท้องถิ่น

ภาพที่ 5 ผ้ามัดหมี่ลายลูกยางนา ทอขึ้นสีพื้นสีชมพูอ่อนย้อมจากฟังไจ

Figure 5. Mudmee fabric with Luk Yang Na pattern woven with a light pink fungal dyed base color

จากภาพที่ 5 ผ้าทอลายลูกยางนาทอชั้นสีพื้นเทคนิคมัดหมี่ลายลูกยางนาย้อมสีธรรมชาติจากเปลือกไม้หมักโคลน ทอชั้นสีพื้นสีชมพูอ่อนย้อมจากฟางใจเกิดจากการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมจากการมัดหมี่ ทดลองมัดลายลูกยางนาผสมการทอแบบหมี่ชั้นด้วยสีพื้นสีชมพูอ่อนย้อมจากฟางใจ สู่กระบวนการออกแบบเพื่อให้สามารถทำซ้ำประหยัดเวลา สามารถพลิกแพลงลวดลายได้โดยการซ้ำลวดลายเดิมในแถว ทำให้ทำงานง่ายขึ้นเกิดข้อผิดพลาดน้อยลง มีการเสริมนวัตกรรมสิ่งทอโดยการใช้เส้นใยवानาข้างทอด้วยเทคนิคการทอสอดด้ายพุ่งพิเศษเป็นจังหวะทำให้ผืนผ้าเกิดพื้นผิวใหม่ที่หนาพุ่มีคุณสมบัติแตกต่างจากผ้าทอทั่วไป

ภาพที่ 6 ผ้ามัดหมี่ หมี่ชั้นลายตัวต่อสลับชั้นลายลูกยางนา ทอชั้นสีพื้นสีชมพูย้อมจากฟางใจ

Figure 6. Mudmee fabric, Mee Khang, wasp pattern alternating steps of Luk Yang Na pattern, woven with pink fungal dyed base color

จากภาพที่ 6 ผ้ามัดหมี่ หมี่ชั้นลายตัวต่อสลับชั้นลายลูกยางนา เกิดจากการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมจากเทคนิคมัดหมี่ลายตัวต่อและลูกยางนาย้อมสีธรรมชาติจากเปลือกไม้หมักโคลนทอชั้นสีพื้นสีชมพูจากฟางใจ สู่กระบวนการออกแบบเพื่อให้ประหยัดเวลาสามารถทำซ้ำได้สามารถพลิกแพลงลวดลายได้ การซ้ำลวดลายเดิมในแถวทำให้ทำงานง่ายขึ้นเกิดข้อผิดพลาดน้อยลง มีการเสริมนวัตกรรมสิ่งทอโดยการใช้เส้นใยवानาข้างทอด้วยเทคนิคการทอสอดด้ายพุ่งพิเศษเป็นจังหวะทำให้ผืนผ้าเกิดพื้นผิวใหม่ที่หนาพุ่มีคุณสมบัติแตกต่างจากผ้าทอปกติ

**ภาพที่ 7 ผ้าทอหมีขึ้นลายปลาไหลเผือกสลับชั้นลายลูกยางนา
ทอชั้นสีพื้นสีเขียวจากฟ้งใจทับด้วยใบสมอ**

Figure 7. Mudmee fabric with albino eel pattern alternating steps with Luk Yang Na pattern, woven with a green fungal dyed base color overlaid with anchor leaves

จากภาพที่ 7 ผ้ามัดหมี หมีขึ้นลายปลาไหลเผือกสลับชั้นลายลูกยางนาทอแบบหมี
ชั้นสีพื้น จากการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมเทคนิคมัดหมีทอลองมัดลายปลาไหลเผือกและ
ลายลูกยางน้าย้อมด้วยสีธรรมชาติจากเปลือกไม้ นำมาทอหมีขึ้นสลับด้วยสีพื้นเขียวย้อมจาก
ฟ้งใจทับด้วยใบสมอ สู่กระบวนการออกแบบเพื่อให้ประหยัดเวลา สามารถผลิตซ้ำได้ สามารถ
พลิกแพลงลดลายการซ้ำลายได้ง่าย มีการเสริมนวัตกรรมสิ่งทอโดยการใช้เส้นใยอานาซัง
ทอด้วยเทคนิคการทอสอดด้ายฟุ้งพิเศษเป็นจังหวะทำให้ผืนผ้าที่มีพื้นผิวใหม่ที่หนาฟู
มีคุณสมบัติแตกต่างจากผ้าทอทั่วไป

**วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์วิธีการเพิ่มมูลค่าของผ้าทออานาซัง โดยการแปรรูปสู่
ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัย**

งานวิจัยครั้งนี้พิจารณาการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านผลิตภัณฑ์ (Product Value) โดย
เป็นการสร้างคุณค่าเพื่อส่งมอบให้กับลูกค้าอันเกิดจากผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการ
ของลูกค้าโดยเน้นที่รูปลักษณ์ ประโยชน์ใช้สอยของตัวผลิตภัณฑ์และการสร้างความแตกต่าง

จากผู้ผลิตรายอื่น ๆ จากการวิเคราะห์ข้อมูลผลิตภัณฑ์จากแบรนด์ผ้าไทยในท้องตลาด (Competitor Analysis) สามารถสรุปแนวทางในการสร้างมูลค่าเพิ่ม ดังนี้

1) ลวดลายผ้าและเทคนิคโครงสร้างการทอ โดยการปรับเปลี่ยนลวดลายผ้าจากสิ่งที่ชุมชนผลิตอยู่เดิม เนื่องจากเป็นลวดลายที่ซ้ำกับชุมชนอื่น ๆ ทำให้ขายไม่ได้ราคา การออกแบบลวดลายใหม่เพื่อสะท้อนเรื่องราวเล่าขานรวมถึงวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนบ้านหนองนางด่อน บอกเล่าเรื่องราวที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมประเพณีพื้นถิ่นที่แตกต่างจากแหล่งอื่น 1.1) การออกแบบลวดลายโดยใช้แม่ลาย 3 ลาย ได้แก่ ลาย 1.1.1) ลายลูกยางนา 1.1.2) ลายตัวต่อ 1.1.3) ลายปลาไหลเผือก 1.2) การทอแบบห่มชิ้นทำให้ประหยัดการใช้ลวดลายมัดหมี่ช่วยลดต้นทุนการผลิต สร้างความสะดวกรวดเร็วในการทอโดยสามารถแบ่งงานกันทำ 1.3) การทอเส้นพุ่งพิเศษด้วยเส้นใยवानาข้างทำให้ผ้ามีพื้นผิวที่หนาฟูขึ้น สปริงตัวได้ดี สามารถใช้ตัดเย็บโดยไม่ต้องรองผ้ากา

2) สีและเทคนิคการย้อม โดยใช้สีย้อมที่ได้จากสภาพแวดล้อมในชุมชน ได้แก่ 2.1) สีจากวัสดุธรรมชาติ 2.2) สีจากพึงใจ ผลิตภัณฑ์กลุ่มเอิร์ทโทนที่ให้ความรู้สึที่เป็นธรรมชาติในการใช้สีในกลุ่มเอิร์ทโทนเป็นชุดสีที่นิยมสำหรับผู้บริโภควัยทำงานใช้แต่งตัวง่ายในหลายวาระโอกาส โดยเฉพาะการย้อมสีธรรมชาติมีส่วนช่วยในเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมโดยไม่สร้างมลพิษสู่แหล่งน้ำเหมือนการย้อมสีเคมี เรื่องราวเหล่านี้สามารถสร้างคุณค่าให้ผลิตภัณฑ์จัดอยู่ในกลุ่มสินค้าแฟชั่นยั่งยืน(Sustainable Fashion) ที่กำลังได้รับความนิยมและมีมูลค่าสูง

3) เส้นใยวัสดุทอ การใช้วัสดุทอชนิดใหม่จากการใช้เส้นใยवानาข้าง ถือเป็นนวัตกรรมใหม่ที่ยังไม่มีในแหล่งอื่น จะสร้างความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์ผ้าทอทั่วไปในท้องตลาดสามารถตั้งราคาได้สูงขึ้น

4) การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบสินค้าผ้าไทยในท้องตลาด (Competitor analysis) ผลการวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือในท้องตลาดปัจจุบันพบว่า การแปรรูปผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อตอบสนองกลุ่มผู้บริโภค โดยผลิตภัณฑ์แปรรูปที่นิยมแบ่งเป็น 3 กลุ่มได้แก่ 4.1) เครื่องแต่งกาย 4.2) เครื่องตกแต่ง 4.3) ของแต่งบ้าน การทดลองในส่วนกระบวนการแปรรูปผ้าทอว่านางาข้างสู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยและผลิตภัณฑ์เครื่องตกแต่งเพื่อตอบสนองกลุ่มผู้บริโภคคนรุ่นใหม่ที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวันตามวาระโอกาสต่าง ๆ จากภาพรวมสามารถสรุปได้ว่า กลุ่มผู้บริโภคเริ่มตั้งแต่วัยทำงานขึ้นไป

ซึ่งสามารถเทียบได้กับกลุ่มผู้บริโภครุ่น Gen Y (เกิดช่วงปี 2523 – 2540) เทียบกับปัจจุบันมีอายุ 25 ปีขึ้นไปอยู่ในช่วงวัยทำงานเป็นกลุ่มที่มีความจำเป็นต้องบริโภคสินค้าเพื่อเข้าสังคมและการใช้ชีวิต เป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อเนื่องจากผลิตภัณฑ์จากผ้าทอมีราคาสูงกว่าผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจากโรงงานทั่วไป การแปรรูปผ้าทอว่านงาช้างสู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยถูกจัดทำและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เครื่องตกแต่งสำหรับบุรุษและสตรีตามแนวความคิด (Concept) รูปแบบ (Style) แบบร่าง (Sketch Design) โดยผลิตต้นแบบ (Prototype) ที่เหมาะสมเป็นคอลเลกชัน โดยมีผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์จำนวน 3 ท่าน ได้ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยจำนวน 1 คอลเลกชัน (20 ชิ้นงาน) เป็นเครื่องแต่งกายร่วมสมัยสำหรับบุรุษ สตรี และเครื่องแต่งกายร่วมสมัยที่มีลักษณะสามารถสวมใส่ได้ทั้งหญิงและชาย (Unisex) ตามภาพที่ 8

ภาพที่ 8 คอลเลกชันผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยจากผ้าทอว่านงาช้างให้สีจากฟังไจ
 Figure 8. A Collection of Contemporary Apparel Products from Elephant Tusks
 (Sansevieria Intermedia N.E.Br.) Fabric with Fungal Dyes

ผลการวิเคราะห์การประเมินผลงานผ้าทอว่านงาช้างแปรรูป สู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัย

จากการเก็บข้อมูลแบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์การเพิ่มมูลค่าของผ้าทอว่านงาช้าง โดยการแปรรูปสู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัย ในการแสดงนิทรรศการวันคล้ายวันสถาปนา วช. ครบรอบ 63 ปี จัดโดยสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ จัดแสดง ณ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระหว่างวันที่ 25–28 ตุลาคม 2565 โดยมีผู้เข้าชมงานทั้งผู้เชี่ยวชาญและประชาชนทั่วไป จำนวน 500 คน มีการเก็บข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามโดยการสุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน อยู่ในช่วงวัยทำงานจากผู้เข้าร่วมชมนิทรรศการทั้ง 4 วัน สามารถสรุปได้ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การประเมินผลงานตามวัตถุประสงค์ การได้รับความรู้ และความสนใจในผลิตภัณฑ์ผ้าทอว่านงาช้างให้สีจากฟางแปรรูปสู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัย

ลำดับ ที่	รายการ	n = 100		ระดับ ความพึง พอใจ
		$\bar{x}$	S.D.	
1.	ได้รับความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับผ้าทอจากเส้นใยว่านงาช้างย้อมสีจากฟาง	4.51	0.58	มากที่สุด
2.	ผ้าทอว่านงาช้างเหมาะสมสำหรับแปรรูปสู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายและเครื่องตกแต่ง	4.42	0.79	มาก
3.	สวยงามและลดลายผ้าสื่อถึงอัตลักษณ์ชุมชน	4.19	0.87	มาก
4.	รูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยสร้างมูลค่าเพิ่มและเหมาะสมสำหรับการใช้งาน	4.16	0.54	มาก
5.	สนใจซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายจากผ้าทอเส้นใยว่านงาช้างของชุมชน	3.97	0.90	มาก
ผลรวม		4.25	0.74	มาก

Note. Summary of evaluation performance according to objectives knowledge and interest in contemporary apparel products from elephant tusks (Sansevieria intermedia N.E.Br.) fabric with fungal dyes

จากตารางที่ 3 สรุปผลการประเมินผลงานผ้าทอว่านางช้างให้สี่จากพึงใจแปรรูปสู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัย จากประชากรกลุ่มตัวอย่างวัยทำงานได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจเกี่ยวกับผ้าทอจากเส้นใยว่านางช้างย้อมสีจากพึงใจในระดับมากที่สุด กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าผ้าทอว่านางช้างเหมาะสมสำหรับแปรรูปสู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายและเครื่องตกแต่งในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าสีย้อมและลวดลายผ้าสื่อถึงอัตลักษณ์ชุมชนในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่ารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยสร้างมูลค่าเพิ่มและเหมาะสมสำหรับการใช้งานในระดับมาก และกลุ่มตัวอย่างมีความสนใจซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายจากผ้าทอเส้นใยว่านางช้างของชุมชนในระดับมาก โดยผลรวมความพึงพอใจทั้งหมดอยู่ในระดับมาก

ภาพที่ 9 นิทรรศการวันคล้ายวันสถาปนา วช. ครบรอบ 63 ปี

Figure 9. The 63rd anniversary of National Research Council of Thailand exhibition

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน สร้างงาน สร้างโอกาส เสริมสร้างรายได้ให้ชุมชน

วิธีการเสนอแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถจากการให้คำปรึกษา โดยสรุปข้อมูลจากผลของแบบสอบถามการประเมินผลงานและการสังเกตสมาชิกในกลุ่มเพื่อช่วยวางแผนการพัฒนาทักษะในด้านการผลิตเพื่อเพิ่มศักยภาพการทำงาน โดยใช้กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมสามารถแบ่งหน้าที่และมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่ม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว โดยมีข้อเสนอแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน สร้างงาน สร้างโอกาส เสริมสร้างรายได้ให้ชุมชนดังนี้

1. การพึ่งพาตนเองจากการใช้วัตถุดิบในการผลิตที่ได้จากสิ่งแวดล้อมของชุมชนจากการใช้वानาซ้าง และฝ้ายที่ปลูกได้เอง รวมถึงการย้อมสีจากวัสดุธรรมชาติรอบตัว เช่น เปลือกไม้ โคลน และฟาง ช่วยประหยัดต้นทุนในการผลิต อีกทั้งการใช้นวัตกรรมสิ่งทอจากการวิจัยในการสร้างสรรค์ผืนผ้าเพื่อให้เกิดผ้าทอเส้นีवानาซ้าง ผสมผสานกับภูมิปัญญาดั้งเดิม เช่น การมัดหมี่และการทอผ้าได้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีรูปแบบและเรื่องเล่าใหม่ เพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีความแตกต่าง และลอกเลียนแบบได้ยาก

2. การแปรรูปผลิตภัณฑ์สินค้ากลุ่มแฟชั่นโดยเพิ่มรูปแบบสินค้าเครื่องแต่งกายและเครื่องตกแต่งจะช่วยสร้างงานในส่วนการผลิตและโอกาสการขายสินค้าได้มากขึ้น โดยผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้าทอวานาซ้างย้อมสีจากฟาง จะช่วยให้ชุมชนต้นน้ำสร้างระบบการผลิตในกลุ่มสินค้าแฟชั่นยั่งยืน (Sustainable Fashion) โดยสมาชิกในกลุ่มสามารถแบ่งหน้าที่กันทำงานในแต่ละส่วนที่ตนถนัด เช่น 1) การเตรียมเส้นด้าย การมัดหมี่และการย้อมสี 2) การทอผืนผ้า 3) การสร้างแบบตัด 4) การตัดเย็บและตรวจสอบชิ้นงาน 5) การจัดจำหน่ายและดูแลลูกค้า เป็นกิจกรรมที่สมาชิกในกลุ่มสามารถทำได้เองทั้งหมด

3. การผลิตสินค้าเครื่องแต่งกายและเครื่องตกแต่งเพื่อจัดจำหน่ายควรทำการออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นคอลเลกชันเพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต ตั้งแต่การให้วัตถุดิบ เวลาและค่าแรง โดยสมาชิกสมควรมีการวางแผนการผลิตอย่างเป็นขั้นตอน มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันในกลุ่ม มีกำหนดเวลาที่ชัดเจน เช่นการเตรียมวัตถุดิบสำหรับการย้อมผ้าให้พอตามจำนวนที่ต้องการเนื่องจากหากทำการย้อมสีหลายครั้งจะได้ผืนผ้าสีไม่สม่ำเสมอ อีกทั้งการวางแผนการตัดเย็บครั้งละจำนวนมากขึ้น สามารถลดต้นทุนทั้งด้านเวลา วัตถุดิบ และค่าสร้างแพทเทิร์นได้ การนำเสนอสินค้าเป็นคอลเลกชัน จะสร้างโอกาสในการขายได้จำนวนมากขึ้น เช่นลูกค้าต่อคนจะซื้อสินค้ามากกว่า 1 ชิ้น เช่น เสื้อ กางเกง หมวก หรือกระเป๋า ที่เข้าชุดกัน

4. ควรออกแบบผลิตภัณฑ์ตามความนิยมของกลุ่มเป้าหมายผู้บริโภควัยทำงาน (Gen Y) ซึ่งสามารถสื่อสารการตลาดออนไลน์ได้ อีกทั้งเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อสูง โดยการศึกษาแบบสินค้าที่นิยมตามเทรนด์แฟชั่นจากสื่อต่าง ๆ จากช่องทางที่ผู้บริโภควัยทำงาน นิยมใช้ เช่น แอปพลิเคชัน Instagram, Facebook, Tiktok อีกทั้งยังเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าโดยตรง ส่งเสริมกิจกรรมในชุมชนด้วยการผลักดันให้เด็ก ๆ ลูกหลาน สมาชิกกลุ่มได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ดังกล่าวเป็นแนวทางในการสร้างรายได้ให้ชุมชนได้มากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยจากผ้าทอवानางช้างให้สี จากฟาง ใบ ชุมชนบ้านหนองนางค้อน จังหวัดนครพนม สามารถอภิปรายผลในส่วนการออกแบบ ลวดลายผ้าทอจากเส้นใยवानางช้างให้สีจาก ฟางจากอัตลักษณ์ท้องถิ่นโดยการเปรียบเทียบ ลวดลายผ้าผลผลิตจากงานวิจัยกับผ้าไทยลายอัตลักษณ์อื่น ๆ จาก ภาควิชาวันออกเฉียงเหนือ จากหนังสือ “ลวดลายผ้า ภูมิศิลป์จากท้องถิ่นสู่สากล” (Ministry of Culture, 2022) พบว่าผ้า ไทยลายอัตลักษณ์จากภาควิชาวันออกเฉียงเหนือมีโครงสร้างและเทคนิควิธีการทอที่ย้อมที่คล้ายกัน แต่จะสร้างความแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่นด้วยลวดลายโดยการบอกเล่าเรื่องราวในแต่ละ ท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วยสัญลักษณ์และการจัดองค์ประกอบแม่ลายที่แตกต่างกัน อีกทั้งมีการใช้เส้นใย วัสดุที่นิยมแตกต่างกันไปตามแต่ละชุมชน โดยวัสดุหลักที่นิยมใช้ ได้แก่ เส้นไหมและเส้นฝ้าย ซึ่งเป็นวัสดุที่สามารถผลิตได้เองหรือหาได้ง่ายในท้องถิ่น การออกแบบและพัฒนาลวดลาย ผ้าทอจากเส้นใยवानางช้างและสร้างสรรค์ลวดลายอัตลักษณ์ท้องถิ่น ได้รูปแบบลวดลายผ้า อัตลักษณ์ชุมชนบ้านหนองนางค้อน ที่ทางวิสาหกิจชุมชนสามารถผลิตผลงานได้เองตั้งแต่วัสดุ ทอคือฝ้ายและเส้นใยवानางช้าง อีกทั้งสามารถผลิตซ้ำสำหรับจัดจำหน่ายและแปรรูปให้ เหมาะกับบริบทการบริโภคเครื่องนุ่งห่มของสังคมปัจจุบัน

การแปรรูปผ้าทอวานางช้างสู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยจากการใช้วัสดุสิ่งทอ ชนิดใหม่เพิ่มมูลค่าของผ้าทอเป็นการนำเสนอรูปแบบสินค้าที่มีเรื่องราวการผลิต ผลิตภัณฑ์ แบบยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดแฟชั่นอย่างยั่งยืน (Sustainable Fashion) ของวิวัฒน์ หิรัญ พฤกษ์ ซึ่งมีกระบวนการสำคัญ 2 ด้าน คือ 1) การเลือกวัสดุเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ยั่งยืน 2) การผลิตและบริโภคอย่างยั่งยืน (Hiranpruek, 2014) โดยที่กระบวนการผลิตทั้งหมดเริ่ม ตั้งแต่การเพาะปลูกวัสดุจนถึงการแปรรูปผลิตภัณฑ์แฟชั่นสามารถทำได้เองในชุมชน อีกทั้ง ผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิตรา เตียววณิชย์ เรื่องการศึกษาและพัฒนาการ

ออกแบบโครงสร้างลวดลายผ้าทอมือโยกัญชงผสมไหมสำหรับเครื่องแต่งกายสุภาพสตรี (Diewwanit, 2015) ที่อธิบายเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ลวดลายผ้าทอมือโดยการสร้างผิวสัมผัสบนพื้นผ้าสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าในกลุ่มแฟชั่นเครื่องแต่งกายสุภาพสตรีเพื่อสร้างอัตลักษณ์ตราสินค้าแบบใหม่ที่ลอกเลียนแบบได้ยาก

การวิจัยครั้งนี้จะเป็นการเสนอแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน สร้างงาน สร้างโอกาส เสริมสร้างรายได้ให้ชุมชนในท้องถิ่น จากการพัฒนาผลผลิตต่อยอดผลการวิจัยในเชิงพาณิชย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรเดช อีระกุล ที่ทำการศึกษาและพัฒนาโครงสร้างลวดลายผ้าไหมออร์แกนิก สำหรับเครื่องแต่งกาย ของกลุ่มถักทอไหมออร์แกนิก อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี เพื่อเป็นการพัฒนาสินค้าของชุมชนให้มีความแตกต่าง โดยใช้เส้นใยโครงสร้างการทอ และลวดลาย ทอเป็นพื้นผ้า พัฒนาสู่เครื่องแต่งกาย เพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์ตราสินค้าของชุมชนผู้ผลิตผ้าทอมือ เป็นแนวทางในการพัฒนาสินค้าของชุมชน (Teerakul, 2015) นอกเหนือจากประโยชน์ที่ได้จากการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนแล้วนั้น ผลผลิตลวดลายผ้าอัตลักษณ์และเทคนิคการย้อมสีชุมชนบ้านหนองนางดอนทางชุมชนสามารถผลิตซ้ำอย่างมีแบบแผนเพื่อการจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์ของใช้ของฝากจากชุมชน อีกทั้งลวดลายยังสามารถประยุกต์ต่อไปได้อีกหลากหลายแพทเทิร์น สร้างความแตกต่างจากผ้าทอของชุมชนอื่นได้อย่างชัดเจน และการแปรรูปผ้าทอว่างงานเข้าสู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยจะสามารถเพิ่ม กลุ่มเป้าหมายผู้บริโภคที่เป็นคนรุ่นใหม่ที่มีความต้องการบริโภคสินค้าผ้าไทยได้ (Setthakriankrai, 2013)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

กระบวนการทำงานวิจัยในครั้งนี้สามารถใช้เป็นต้นแบบการทำงานสำหรับชุมชนอื่น ๆ ที่ต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสร้างความแตกต่าง โดยการทำงานวิจัยในครั้งต่อไปควรทำโครงการชุดการวิจัยผสมผสานความรู้ในด้านการตลาดและการขายสินค้าที่สามารถต่อยอดกระบวนการผลิตแพ็คเกจและสิ่งทอเพื่อสร้างความยั่งยืนสู่ชุมชนผู้ผลิตต้นน้ำ

เอกสารอ้างอิง

- Boonla, S. (2010). *Knowledge of weaving fabrics*. Bangkok: Vista Interprint.
- Chimpanao, P. (2008). *Design of Weaving Patterns by Computer Program*. Chiang Mai: Wanida Printing.

- Diewwanit, W. (2015). *Study and development of patterned structure of hand-woven hemp-fiber blended silk fabric for Ladies' wear*. (Master's Thesis). Srinakharinwirot University, Bangkok.
- Hiranpruek, W. (2014). *Sustainable fashion. New attitudes towards adapting Thai fashion*. Bangkok: Textile Institute.
- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Culture. (2022). *Garment art from local to international by the Ministry of Culture*. Bangkok: Printing Office Veterans Welfare Organization under the royal patronage.
- Setthakriengkrai, A. (2013). *Green Textile Innovation*. Bangkok: Office of Industrial Management.
- Somnuk Sangnu, S. (2005). *Fabric structure and properties*. Bangkok: Rajamangala University of Technology Thanyaburi Faculty of Engineering Department of Textile Engineering.
- Subsrisunjai, W. (2015). *Fashion design identity by using the brand archetype concept*. (Doctoral Dissertation). Faculty of Fine and Applied Arts Chulalongkorn University, Bangkok.
- Teerakul, S. (2015). *The study and development of Eri-silk textile construction for fashion case study of Tuck Tor Mai Eri Cluster, Ban Rai District*. (Master's Thesis). Srinakharinwirot University, Bangkok.
- WangYang Subdistrict Administrative Organization (n.d.). Retrieved from <https://www.wangyang-sao.go.th>